

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

Directoraat-Generaal Migratie
Annet Bertram

Directie WODC

Koningskade 4
2596 AA Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.wodc.nl

3399d

*Bij beantwoording de datum en
ons kenmerk vermelden. Wilt u
slechts één zaak in uw brief
behandelen.*

Datum 15 september 2025
Onderwerp Aanbiednota bij onderzoek "Meer dan een dak"

Geachte mevrouw Bertram,

Het WODC onderzoekt, samen met het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en de Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR), welke implicaties verschillende vormen van opvang hebben voor verschillende aspecten van het leven van Oekraïense vluchtelingen in Nederland. Gekeken werd naar zaken als arbeidsmarktparticipatie, mentale gezondheid, sociale insluiting en verblijfsintenties. Het onderzoek is onderdeel van het bredere onderzoeksprogramma LOCOV (Longitudinaal Onderzoek Cohort Oekraïense Vluchtelingen), dat op verzoek van het ministerie van Justitie en Veiligheid en het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is uitgevoerd.

Dit onderzoek is relevant omdat Nederland een beschermingsopdracht heeft voor Oekraïense vluchtelingen. Nu de oorlog voortduurt, zijn Oekraïners langer aangewezen op het wonen in opvanglocaties. Het is daarom van belang te weten op welke manier de opvang kan bijdragen aan het welzijn en de positie van Oekraïense vluchtelingen. Zodat de Oekraïners tijdens hun verblijf hier zo actief mogelijk kunnen meedoen in onze maatschappij. In deze nota beschrijft het WODC enkele hoofdpunten uit het onderzoek. Voor de volledige samenvatting verwijzen we naar het bijgevoegde rapport.

Belangrijkste uitkomsten

In deze studie hebben we onderzocht welke implicaties verschillende vormen van opvang hebben voor verschillende aspecten van het leven van Oekraïense vluchtelingen in Nederland. Uniek aan deze studie is dat we, op basis van grootschalige data, onderscheid konden maken tussen opvang in gastgezinnen en opvang in gemeentelijke opvanglocaties. En dat we de rol van diverse opvangkenmerken ('mechanismen') hebben kunnen onderzoeken. Door deze aanpak kan worden aangetoond dat het verschil tussen gemeentelijke opvanglocaties en gastgezinnen veelal minder belangrijk is dan de specifieke kenmerken van de opvang.

Op een aantal terreinen vinden we geen duidelijke verschillen tussen Oekraïense vluchtelingen die zijn opgevangen in gemeentelijke opvanglocaties en in gastgezinnen. Dat geldt voor mentale gezondheid, thuis voelen en identificatie met Nederland. Op deze gebieden is de ene vorm van opvang dus niet beter dan de ander. Wel blijkt uit het onderzoek dat het belangrijker is op welke manier de opvang is vormgegeven, ongeacht of dit nu in een gastgezin is of in een gemeentelijke opvanglocatie.

Oekraïense vluchtelingen die meer ondersteuning vanuit de opvang krijgen (bijvoorbeeld emotionele of praktische steun), hebben vaker een baan, zijn mentaal gezonder, en voelen zich meer thuis in Nederland. Het hebben van eigen voorzieningen, zoals een eigen slaapkamer, keuken en/of badkamer vergroot het thuisgevoel en de mentale gezondheid. Mensen die vaker sociale contacten hebben met Nederlanders hebben vaker werk (en werk op hun niveau) en voelen zich vaker thuis. Deze kenmerken zijn over het algemeen vaker aanwezig in gastgezinnen, maar dat zegt niet alles. Er is namelijk grote variatie tussen opvanglocaties, zowel bij gastgezinnen als via de gemeente. Op sommige locaties hebben bewoners veel eigen voorzieningen, veel onderling contact, en wordt er veel ondersteuning geboden, terwijl in andere locaties veel voorzieningen met meerdere mensen gedeeld worden en er onderling minder contact en/of ondersteuning is. De grootte van de opvanglocatie speelt geen rol bij de onderzochte uitkomsten.

Het meest duidelijke verschil tussen de hier onderzochte vormen van opvang vinden we bij arbeidsparticipatie. Oekraïners in gemeentelijke opvanglocaties zijn beduidend vaker aan het werk dan Oekraïners in gastgezinnen. Terwijl er in gastgezinnen meer steun is en meer contacten zijn met Nederlanders (en deze kenmerken de kans op een baan vergroten). In gemeentelijke opvanglocaties staan daar andere factoren tegenover, die maken dat Oekraïners in deze locaties vaker aan het werk zijn. Mogelijk zijn Oekraïners in gemeentelijke opvanglocaties beter in beeld bij gemeenten, uitzendbureaus en andere werkgevers. Verder is het denkbaar dat Oekraïners elkaar kunnen helpen bij het vinden van werk, bijvoorbeeld doordat zij anderen wijzen op vacatures of hen voordragen bij werkgevers waar zij zelf werkzaam zijn.

Uit dit onderzoek blijkt tot slot dat Oekraïense werknemers gemiddeld een lager uurloon hebben dan statushouders, Oost-Europese migranten en overige werknemers in Nederland. Binnen de uitzendbranche zijn de uurloonverschillen tussen de groepen kleiner dan daarbuiten, maar ook daar verdienen Oekraïners gemiddeld minder. Wanneer het uurloon van Oekraïense werknemers direct vergeleken wordt met hun meest vergelijkbare collega binnen hetzelfde bedrijf (bijv. qua leeftijd, geslacht en arbeidsduur), en er rekening wordt gehouden met werknemers-, werkgevers- en baankenmerken, blijft er een loonkloof bestaan van gemiddeld 1,83 euro per uur buiten de uitzendbranche en 1,51 euro per uur in de uitzendbranche.

Mogelijke benutting uitkomsten onderzoek

Dit onderzoek laat zien dat kenmerken van de opvang, zoals het hebben van eigen voorzieningen, emotionele en praktische ondersteuning, kunnen bijdragen aan mentale gezondheid, sociale insluiting en arbeidsmarktparticipatie.

Directie WODC

Koningskade 4
2596 AA Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.wodc.nl

3399d

Bij beantwoording de datum en ons kenmerk vermelden. Wilt u slechts één zaak in uw brief behandelen.

Daarentegen hebben deze kenmerken geen aantoonbaar effect op plannen ten aanzien van terugkeer naar Oekraïne op korte of lange termijn. Dit impliceert dat het verbeteren van de opvang kan bijdragen aan het verhogen van de participatie op verschillende vlakken, zonder dat het terugkeer ontmoedigt.

Aanpassingen in de opvang staan dus niet op gespannen voet met overheidsbeleid dat tijdelijkheid van Oekraïners in Nederland als uitgangspunt heeft. Tegelijkertijd dragen ze wel bij aan het overheidsbeleid van meer participatie voor Oekraïense vluchtelingen. Een betere opvang – met meer eigen voorzieningen, ondersteuning, en mogelijkheden voor contact met Nederlanders – kan daarom bijdragen aan de huidige beleidsdoelen.

In de afgelopen periode is het aandeel Oekraïners dat in een gastgezin wordt opgevangen, geleidelijk aan gedaald. Voor particuliere huishoudens betekent het opvangen van vluchtelingen vaak een forse belasting, die moeilijk langjarig is vol te houden. De overheid kan er dan ook niet op rekenen dat gastgezinnen een structurele rol houden in het opvangbeleid. Nu er steeds minder gastgezinnen zijn, en doorstroming naar de reguliere woningmarkt moeilijk van de grond komt, zullen Oekraïners naar verwachting langdurig aangewezen zijn op gemeentelijke opvanglocaties. Het is daarom van belang om te zorgen voor een kwalitatief goede opvang, om het welzijn en de positie van Oekraïense vluchtelingen in Nederland te bevorderen. Deze studie laat zien dat opvangkenmerken die gunstig uitpakken voor de leefsituatie van Oekraïners ook in de gemeentelijke opvang kunnen worden georganiseerd. Daarnaast geldt dat de resultaten ook kunnen worden gebruikt voor de opvang van asielzoekers en voor het vormgeven van toekomstige opvanglocaties.

In juni 2025 is de Richtlijn Tijdelijke Bescherming (RTB) weer met een jaar verlengd, tot 4 maart 2027. Veel Oekraïners willen hoe dan ook blijven en het is realistisch om te veronderstellen dat een aanzienlijk deel voor langere tijd in Nederland blijft. Naast arbeidsmarktparticipatie gaan dan ook vraagstukken over sociale insluiting en mentale gezondheid een belangrijkere rol spelen. Met name het feit dat mentale gezondheidsproblemen onder Oekraïense vluchtelingen vaak voorkomen, stemt somber. Wat deze studie laat zien, is dat de opvang hier een rol in kan spelen. Dat betekent wel dat in gemeentelijke opvanglocaties de focus (meer) zou moeten komen te liggen op het bieden van ondersteuning en zorgdragen dat mensen de nodige privacy hebben, onder meer in de vorm van eigen voorzieningen. Het bieden van een langetermijnperspectief voor het verblijf van Oekraïense vluchtelingen kan helpen om deze opvangkenmerken te realiseren. Een onzeker en tijdelijk verblijfsperspectief kan namelijk een drempel zijn voor gemeentes en andere instanties om te investeren in betere en duurzamere vormen van opvang.

Belang voor de maatschappij

Kennis over factoren die van invloed zijn op de leefsituatie en positie van Oekraïense vluchtelingen is van groot belang. Dit vanwege de grote omvang van de groep Oekraïense vluchtelingen, de verplichting die voortvloeit uit de beschermingsopdracht die Nederland heeft ten aanzien van de groep, en het afwijkende opvangbeleid (onder de RTB). Ons rapport toont aan dat de manier waarop de opvang van Oekraïense vluchtelingen is vormgegeven een rol speelt bij

Directie WODC

Koningskade 4
2596 AA Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.wodc.nl

3399d

Bij beantwoording de datum en ons kenmerk vermelden. Wilt u slechts één zaak in uw brief behandelen.

verschillende aspecten van hun leven. Bovendien is de wens, vanuit zowel de overheid als de Oekraïners zelf, dat Oekraïense vluchtelingen actief kunnen meedoen in de samenleving. Onze resultaten laten zien dat het verbeteren van de opvang hieraan kan bijdragen, en bieden handvatten voor hoe de opvang verbeterd kan worden.

Methoden

Het LOCOV-project maakt gebruik van een unieke en zeer robuuste datastructuur, waarmee uitspraken kunnen worden gedaan over de gehele groep Oekraïense vluchtelingen die in de periode 24 februari 2022 – 1 juli 2023 naar Nederland is gekomen. Het grootste deel van de hoofdstukken in dit rapport maakt gebruik van het LOCOV survey (2023/204). Het CBS heeft een willekeurige steekproef van 6.000 personen getrokken onder alle Oekraïense vluchtelingen die in de onderzoeksperiode naar Nederland zijn gekomen. In totaal hebben 3.460 Oekraïense vluchtelingen deelgenomen aan het onderzoek (een respons van 58%). Dit is uitzonderlijk hoog in vergelijking met onderzoeken onder Oekraïense vluchtelingen in andere landen. Hoewel er eerder pilots zijn geweest waarbij vluchtelingen gehuisvest werden bij mensen thuis, was dat altijd kleinschalig. De aankomst van Oekraïense vluchtelingen is de eerste keer dat zo'n grote groep vluchtelingen bij mensen thuis is opgevangen en dat we hierover representatieve data hebben.

Daarnaast wordt gebruik gemaakt van registerdata uit het Stelsel van Sociaal-statistische Bestanden van het CBS. In deze registerdata worden alle personen geanalyseerd met de Oekraïense nationaliteit die zich tussen 24 februari 2022 en 1 juli 2023 in Nederland hebben gevestigd onder de Richtlijn Tijdelijke Bescherming en tussen de 15 en 75 jaar oud zijn. Zij worden vergeleken met andere groepen in Nederland (statushouders, Oost-Europese migranten en overige werknemers). Dit betreft dus grootschalige data op basis waarvan uitspraken over de doelgroep kunnen worden gedaan.

Openbaarmaking

Het WODC publiceert de onderzoeksrapporten uiterlijk zes weken nadat zij door de directeur WODC zijn geaccepteerd/vastgesteld. Zoals al is aangegeven aan DG Migratie zal het WODC het rapport in dit geval op 25 september 2025 openbaar maken. Indien later blijkt dat een ander moment van openbaarmaking vanwege zwaarwegende overwegingen opportuun blijkt, dan kan daartoe een gemotiveerd verzoek bij het WODC worden ingediend.

Onderzoekers en begeleidingscommissie

Het onderzoek is uitgevoerd door K. Otten (WODC) (redactie), M. Maliepaard (WODC) (redactie), J.M. Dagevos (EUR/SCP) (redactie), L.P.S. van Leeuwen (CBS) (redactie), M. de Mooij-Schep (CBS) (redactie), V. Barsegyan (WODC), M. Geenen (WODC/UU), S.M. Negash (WODC/CBS), W. Nooitgedagt (EUR), B. Hogendoorn (CBS), C. Huisman (CBS), I. Rud (CBS), R. Kraaijeveld de Gelder (CBS), en E. Smal (Pharos). Voor het onderzoek is een begeleidingscommissie gevormd. De commissie werd voorgezeten door prof. dr. Marcel Lubbers (Universiteit Utrecht). De overige leden waren dr. Katja Rusinovic (Haagse Hogeschool), dr. Agnieszka Kanas (Erasmus Universiteit Rotterdam), Arjen Verweij (SZW) en Daan Kegelaar (JenV). Daarnaast is er meegedacht door een maatschappelijke klankbordgroep, bestaande uit Roswitha Weiler (Vluchtelingenwerk Nederland), Maarten van Ooijen en Eveline Kooiman (Leger des Heils), Elize Smal (Pharos), Lotte van Teunenbroek en Hester de la Parra

Directie WODC

Koningskade 4
2596 AA Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.wodc.nl

3399d

Bij beantwoording de datum en ons kenmerk vermelden. Wilt u slechts één zaak in uw brief behandelen.

(Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap), Stefan Kok (Hogeschool Leiden), Ronald Roosdorp (NOO, Ministerie van Asiel en Migratie), Arjen Verweij (Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid), Annelieke Amelink en Thomas Zwiers (VNG), Anouk Pronk en Huub Verbaten (Clingendael), Marjonneke de Vetten en Elske Marra (RIVM), en Iryna Ostapchuk-Maat, voorgezeten door Devon Dekkers (Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid).

Directie WODC

Koningskade 4
2596 AA Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.wodc.nl

Bestaat er behoefte aan een toelichting op het rapport, de conclusies of de mogelijkheden voor de benutting, dan kan contact worden opgenomen met de WODC-contactpersoon van dit onderzoek. Of een mail worden gestuurd naar informatiedesk@wodc.nl.

3399d

Bij beantwoording de datum en ons kenmerk vermelden. Wilt u slechts één zaak in uw brief behandelen.

Met vriendelijke groet,

Prof. dr. I. Giesen
Directeur WODC